

Täysistunto

Keskiviikko 4.12.2019 klo 14.00—22.45

6. Hallituksen esitys eduskunnalle aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 80/2019 vp

Valiokunnan mietintö StVM 14/2019 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 14/2019 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Mietinnön esittelee valiokunnan puheenjohtaja Vehviläinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.37 **Anu Vehviläinen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/2019 valtiopäiviltä käsittelee hallituksen esitystä, jossa ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvan niin sanottuun aktiivimalliin sisältyvät velvoitteet ja leikkurit. Muutokset on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kannattaa aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista. Ehdotettujen muutosten seurauksena työttömyysetuuden säilyminen normaalin suuruisena ei enää edellytä sitä, että työttömyysturvan saaja mallissa edellytetyllä tavalla työllistyy palkkatyössä tai yritystoimissa tai että hän osallistuu työllistymistä edistävään palveluun tai työllistymistä tukevaan toimintaan vähintään viiden päivän ajan. Muilta osin työttömyysetuuksia saavien työnhakijoiden velvoitteet säilyvät ennallaan, eli työttömän työnhakijan tulee edelleen aktiivisesti hakea työtä ja koulutusta sekä osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin ja toimenpiteisiin.

Eduskunta edellytti jo aktiivimallia koskevia muutoksia hyväksyessään, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa tulee laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää, jos ilmenee, etteivät ehdotetut keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähennetylle etuudelle.

Mallin keskeisimpänä tavoitteena on ollut lisätä työllisyyttä kannustamalla työttömiä työnhakijoita aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työhaussa koko työttömyyden keston ajan. Aktiivimallia koskevassa hallituksen esityksessä mallin arvioitiin lisäävän työllisyyttä 5 000—12 000 henkilötyövuodella.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle käsitellyt laajasti aktiivimallin vaikutuksia. Mallin vaikutuksia on tutkittu sen voimassaolon aikana kolmessa eri tutkimushankkeessa. VATTin tutkimuksen mukaan aktiivimallin työllisyysvaikutuksia on vaikea erottaa hyvän suhdannetilanteen vaikutuksista eikä vaiku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

tuksia työllistymiseen voida siten luotettavasti arvioida. Aktiivimallin aikana tehtiin myös muita työllisyyteen mahdollisesti vaikuttavia uudistuksia. Sopivan verrokkiryhmän puuttuessa aktiivimallin vaikutusta on vaikea erottaa muiden tekijöiden vaikutuksesta.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin huomiota siihen, että aktiivimalli on selvityksen mukaan saattanut lisätä työllistymistä ja työttömyyden päättymistä ansioturvan saajien joukossa. Sen sijaan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajien keskuudessa kasvua oli lähinnä työttömyyden aikaisessa työssäkäynnissä. Työllistymisen kasvussa on osittain kyse myös työllisyystilanteen paranemisen vaikutuksesta.

Aktiivimallin yhteydessä työvoimapolitiikan tarjontaan lisättiin 25 miljoonan euron vuosittainen määräraha. Valiokunta pitää myönteisenä, että työttömille tarjottavien palveluiden määrä ja palveluihin osallistuminen lisääntyi niin ansiopäivärahan kuin peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajien keskuudessa. Palveluihin osallistuminen kasvoi erityisesti vanhimmissa ikäryhmissä, joissa työllistyminen avoimille työmarkkinoille on harvinaisempaa. Toisaalta ansiopäivärahan saajien joukossa kasvoi erityisen paljon lyhyisiin, juuri aktiivimallin ehdot täyttäviin palveluihin osallistuminen. Lyhyiden koulutusjaksojen tarjonta myös lisääntyi aktiivimallin aikana, mikä on vaikuttanut palveluihin osallistumisasteeseen. Palveluihin osallistumisasteeseen ovat voineet vaikuttaa myös aktiivimallin aikana tehdyt muut työvoimahallinnon uudistukset, kuten määräaikaishaastattelut ja kokeiluhankkeet eri alueilla.

Selvityksen mukaan TE-toimistojen asiantuntijoille ja esimiehille suunnattuun kysely- ja haastattelututkimukseen saatujen vastausten perusteella aktiivimallia ei pidetä työvoimapolitiikasta tarkoituksenmukaisena keinona edistää työllisyyttä. Puolet vastaajista katsoi, että aktiivimallin avulla ei pystytä edistämään työllistymistä, koska se kannustaa aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden tarpeisiin, motivaatioon tai työvoimapolitiikasta tarkoituksenmukaisuuteen, vaan aktiivimallin ehtojen täyttämiseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin huomiota siihen, että aktiivimallin vaikutusten arvioinnissa ei ole selvitetty mallin vaikutuksia työttömien hyvinvointiin ja työkykyyn. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus piti aktiivimallia koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään vuonna 2017 tärkeänä, että uudistuksesta tehdään seuranta tutkimus ja arvioidaan uudistuksen vaikutuksia henkilöiden myöhempään työllistymiseen ja taloudelliseen hyvinvointiin sekä tehdään vaikuttavuusarviot myös eri ryhmille esimerkiksi sukupuolen, iän, koulutustason, asuinalueen ja työttömyyden keston mukaan.

Selvitysten ja tilastotietojen perusteella on selvää, että aktiivimalli on heikentänyt työttömien toimeentuloturvaa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että selvityksen perusteella työttömyysetuutta pienennettiin erityisen usein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevilta iäkkäämmiltä työnhakijoilta sekä työttömyysturvaa työttömyyspäivärahan lisäpäiviltä saavilta. Aktiivimalli näyttää myös kohdistuneen erityisesti miehiin, joiden työttömyysetuuksia alennettiin aktiivimallin vuoksi useammin kuin naisten. Alueellisia eroja ei selvityksessä sen sijaan havaittu.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus pitää sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden ja järjestelmän kannustavuuden kannalta ongelmallisena, että ensisijaisen etuuden alentaminen aktiivimallin johdosta on lisännyt viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta. Toimeentulotukiriippuvuus nostaa työllistymisen kynnyksiä ja johtaa usein työttömyyden pitkittymiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

Valiokunta toteaa, että aktiivimalliin on kohdistunut voimakasta kritiikkiä ja se on koettu vaikeaselkoiseksi ja epäoikeudenmukaiseksi. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa lausunnossaan esille aktivointitoimenpiteiden kielteiset vaikutukset erityisesti miesten it-seluottamukseen ja heidän kokemaansa arvostukseen.

Yhteenvetona sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että tutkimuksessa ei ole voitu luotettavasti osoittaa aktiivimallin lisännen työllisyyttä, mikä on ollut mallin keskeinen tavoite. Aktiivimalli on kuitenkin heikentänyt erityisesti vaikeasti työllistyvien ryhmien työttömyysturvan tasoa, lisännyt toimeentulotuen tarvetta ja nostanut työttömyysturvajärjestelmään kohdistuvia epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia.

Aktiivimallin kumoaminen lisää esityksen mukaan työttömyysturvamenoja arviolta 51,1 miljoonalla eurolla. Asumistuen ja toimeentulotuen menojen arvioidaan alenevan 12 miljoonalla eurolla. Aktiivimallin kumoaminen lisää siten kokonaisuudessaan julkisen talouden menoja arviolta 39 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus on 13,7 miljoonaa euroa, kuntien osuus 10,2 miljoonaa euroa ja työllisyysrahaston osuus 15,2 miljoonaa euroa.

Aktiivimallin kumoaminen parantaa työttömien etuudensaajien toimeentuloturva. Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajalla, joka ei täyttäisi aktiivimallin mukaisia edellytyksiä, etuus nousee ilman korotusosia noin 32,40 euroa kuukaudessa. Ansiopäivärahaa saavalla etuus nousee ilman korotusosia keskimäärin noin 65 euroa kuukaudessa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen siitä, että jatkossakin työllisyyden edistämiseksi tarvitaan työttömien työnhakijoiden aktiivisuutta tukevia toimenpiteitä, kannusteita ja työllistymistä tukevia palveluita. Aktiivimallin kumoaminen ei poista työnhakijoiden velvollisuutta hakea aktiivisesti työtä ja osallistua työllisyyttä edistäviin palveluihin. Valiokunta pitää tarpeellisena, että aktiivimallin yhteydessä työvoimapalveluihin lisätty 25 miljoonan euron vuosittainen määräraha säilytetään. Työvoimapalveluita tulisi kehittää nykyistä yksilöllisemmiksi ja eri työttömien ryhmien tarpeita vastaaviksi ja riittäviksi. Valiokunta pitää myönteisenä, että työttömyysturvan omavastuu säilyy aktiivimallin kumoamisen jälkeenkin viidessä päivässä.

Valiokunta toteaa, että hallitus on ohjelmassaan sitoutunut työllisyysasteen nostamiseen 75 prosenttiin. Työllisyyden edistämiseksi on asetettu ministerityöryhmä alatyöryhmineen. Valiokunta pitää tärkeänä, että työllistämistä tukevien palvelujen kehittämisen ohella työttömyysturvajärjestelmää kehitetään pitkäjänteisesti mahdollisten kannustinongelmien pienentämiseksi, järjestelmän selkeyden ja ymmärrettävyyden lisäämiseksi sekä toimeentulokiriippuvuuden vähentämiseksi. Valiokunta katsoo, että palvelujärjestelmän ja sosiaaliturvan uudistamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota osatyökykyisten ja vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllisyyden edistämisen ja heidän tarpeitaan vastaavan toimeentuloturvajärjestelmän rakentamiseen.

Valiokunnan mietintöön sisältyy vastalause.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja sitten puhujalistaan.

17.47 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Aktivointi sinällään ei ole yleisesti paha asia, se, että meitä saadaan tekemään asioita, jotka saavat meidät osallisiksi ja mukaan, mutta mitä itse olen tähän aktiivimalliin hyvinkin läheltä päässyt perehtymään tuolla Kainuussa, niin jouduin havaitsemaan sen, että valitettavasti aktiivimalli toimii varsinaisena raippana heille, jotka olivat jo valmiiksi varsin pitkälti työmarkkinoiden ulottumatto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

missa, vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, peruspäivärahalla, työmarkkinatuella tai jollain muulla tai jossain muussa vaikeassa tilanteessa terveydentilan tai yleisen elämäntilanteen vuoksi. Erityisen isoa huolta herätti se, että eriarvoistumista nähtiin eritoten ikääntyvien työttömien kohdalla. Itse pohdinkin tässä tämän mallin yhteydessä, että jonkinlainen ikääntyvän miehen ja naisen suojeluohjelma kai Suomeen olisi työmarkkinoilla perustettava, niin että heillä olisi yhdenvertainen, tasa-arvoinen mahdollisuus saada työtä vielä irtisanomisten tai työmarkkinoilla muutoin tapahtuvien muutosten jälkeen.

Se, mikä tässä mallissa oli minun mielestäni pielessä, liittyy siihen, aktivoidaanko ihmisiä aidosti asioihin, jotka hyödyttävät heidän osaamisensa kehittämistä, niitä asioita, jotka edistävät konkreettisesti heidän työllistymistään, vai onko malli rakennettu enemmänkin sitä varten, että se leikkaa työttömyysetuutta mekaanisen leikkurin tavoin eikä huomioi ihmisten yksilöllisiä tilanteita. Tietenkin täytyy olla tyytyväinen, että suomalainen mediakin huomasi tämän aktiivimallin vaikutuksineen sitten, kun kansalaiset tekivät siitä kansalaisaloitteen, ja nostivat asian kunnolla esille. Siitä oli käyty keskustelua täällä eduskunnassa jo poliittisten puolueitten kesken, mutta kovin suurta julkista huomiota se ei siinä yhteydessä saanut.

Se, mikä tässä jatkon osalta on mielestäni tärkeää nyt, kun aktiivimallin niin sanottu aktiivileikkuri, työttömyysturvan leikkaus, tässä perutaan: meidän täytyy pitää huoli siitä, että meidän työvoimapolitiittiset toimmme ovat motivoivia, ne vastaavat asiakkaiden tarpeita, ne ovat tarkoituksenmukaisia eivätkä ne pyri pelkästään vain jonkun tietyn ehdon täyttämiseen vaan siihen, että ihmisillä on aidosti osaamisensa ja kuntonsa puolesta mahdollisuus vastata työelämän tämän päivän haasteisiin ja olla mukana.

Minkä takia puhuin ikääntyvistä miehistä, ikääntyvistä naisista tuolla Kainuun selkosilalla: se on ihan merkittävä kysymys varsinkin miesten kohdalla. Siellä on edelleen ihmisiä, joilla ei ole kulkuvälineitä, ei ole sellaista mahdollisuutta. Me keskustelemme täällä omasta autosta, sen käytöstä, polttoaineen hinnasta, mutta kaikilla ihmisillä ei tänä päivänä ole edes sitä autoa, jolla päästä pidemmän matkan päähän työuran äärelle, tai ei ylipäänsä ole myöskään sellaisia valmiuksia, että voisi näin tehdä.

Huolimatta siitä, että meillä on ollut Taipaleen ja Anderssonin malleja erilaisten toimien ohjaamiseksi, niin että työttömyyskortistoista, työttömyystilastoista poistuisivat inhimillisellä tavalla sellaiset henkilöt, jotka eivät sinne kuulu yleensä työkyvyltään ja terveydentilaltaan, meillä on — väitän — tälläkin hetkellä edelleen siellä tilastoissa taulukoita koristamassa tuhansia ihmisiä, jotka niin julkisen kuin yksityisenkin terveydenhuollon lääkäreiden toimesta on todettu moneen kertaan työkyvyttömiksi. Valitettavasti ikäasiat tulevat näissä monta kertaa vastaan, ja varsinkin jos olet alle kuusikymppinen työkyvytön, niin tahtoo olla tänä päivänä erittäin vaikeaa päästä eläkkeelle, vaikka siihen olisi kaikki terveydelliset perusteet.

Uskon, että meillä on löydettävissä hyvinkin paljon sellaisia työllisyyteen vaikuttavia keinoja, jotka kannustavat positiivisella tavalla ihmisiä tarttumaan työn syrjään kiinni. Toivon, että meillä olisi rohkeutta katsoa monenlaisia erilaisia ratkaisuja niin koulutukseen kuin myöskin sitten työelämän pelisääntöjen osuuteen mutta niin, että me tekisimme se rakentavasti, ei niin, että meidän lähtökohtainen tarkoituksemme on jollain tapaa kepittää tai piiskata ihmisiä liikkeelle rakentamalla semmoisia järjestelmiä, joissa ei ole tarkoitus muuta kuin palvella sitä järjestelmää, vaan niin, että ihmisen mahdollisuudet itse asiassa parantuisivat. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

17.53 Kim Berg sd: Arvoisa rouva puhemies! Aktiivimallin ongelmat olivat ilmeisiä jo silloin, kun esitys viime kaudella tuotiin eduskunnan käsittelyyn. Jo mallin valmistelun yhteydessä asiantuntijalausunnoissa epäiltiin mallin toimivuutta. Nyt olemme entistä lähempänä sitä päivää, kun tästä työttömiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevasta aktiivimallista päästään eroon ja työllisyyttä hoidetaan jatkossa kepin sijasta enemmän työttömiä tuke-
malla.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallia koskevan Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen VATTin loppuraportin perusteella on haasteellista tehdä tutkimustietoon perustuvia johtopäätöksiä mallin työllisyysvaikutuksista. Aktiivimalli on kyllä tilastojen mukaan lisännyt jonkin verran työttömien osallistumista työllistämistä edistäviin, erityisesti lyhyisiin palvelujaksoihin. On kuitenkin vaikea sanoa, onko aktiivisempi osallistuminen näihin palveluihin lisännyt lainkaan työllistymistä. On hyvä huomioda, että aktiivisella työvoimapolitiikalla voidaan edelleen aktiivimallin purkamisenkin jälkeen ylläpitää korkeaa osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin, jos niihin ohjataan esimerkiksi työttömien määräraikaishaastatteluissa, palveluja sisällytetään työllistymissuunnitelmiin ja työttömyysturvan saajia veloitetaan osallistumaan palveluihin.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin voimassaolon aikana työttömyysetuutta on alennettu keskimäärin yli kolmanneksella työttömyysetuuden saajista. Aktiivimallin vaikutuksia koskevien tilastotietojen perusteella malli on alentanut erityisesti ikääntyneiden ja/tai pitkään työttöminä olleiden työttömyysetuutta. Vaikuttaakin osittain siltä, että työttömyysetuutta alennettiin erityisesti sellaisilta työttömyysetuuden saajilta kuin työmarkkinatukea saavat pitkäaikaistyöttömät ja ansiopäivärahan niin kutsuilta lisäpäiviltä etuutta saavat pitkäaikaistyöttömät. VATTin TE-toimistojen henkilökunnalle suunnatun kysely- ja haastattelututkimuksen mukaan aktiivimallin avulla ei pystytä vastaamaan erilaisten työnhakija-asiakkaiden motivaatioon, tarpeisiin ja edellytyksiin aktivoitua. Tämän takia mallia pidettiin eriarvoistavana, epäoikeudenmukaisena ja väärin asiakasryhmiin kohdentuvana. Aktiivimallin nähtiin kannustavan vääränlaiseen aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden tarpeisiin, motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus toteaa, että tutkimuksissa ei ole voitu luotettavasti osoittaa aktiivimallin lisänsä työllisyyttä, mikä on ollut mallin keskeisin tavoite. Aktiivimalli on kuitenkin heikentänyt erityisesti vaikeasti työllistyvien ryhmien työttömyysturvan tasoa, lisännyt toimeentulotuen tarvetta ja nostanut työttömyysturvajärjestelmään kohdistuvia epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Aktiivimallin purkamisessa on kyse työttömien ihmisten toimeentulosta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Mallin keskeinen epäoikeudenmukaisuus on ollut se, että työttömien ihmisten toimeentuloa voidaan leikata heistä itsestään riippumattomista syistä. On erittäin hyvä, että työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet nyt kumotaan. Kiitän hallitusta lämpimästi siitä, että tästä työttömiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevasta aktiivimallista päästään heti vuodenvaihteessa eroon ja että hallituksen ajamat työllisyystoimet ovat jatkossa kepin käytön sijasta enemmän työttömiä tukevia ja kannustavia.

17.57 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Suomi on vaikeassa tilanteessa. Julkinen taloutemme ei ole tasapainossa, työttömyysluvut ovat korkeat, ja samaan aikaan kärsimme työvoimapulasta. Hyvinvointiyhteiskuntamme turvaaminen edellyttää työllisyyden merkittävää kasvattamista. Työttömyytemme taso on ollut viime vuosina lähempänä Etelä-Eu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

rooppaa kuin muita Pohjoismaita, ja tämä on hyvinvointiyhteiskuntamme kannalta kestä-
mätön tilanne. Meidän tulisi luoda vähintään 60 000 uutta työpaikkaa, että saisimme toi-
saalta julkisen taloutemme tasapainoiselle uralle ja toisaalta ihmisille työtä ja sitä kautta li-
sää hyvinvointia. Meidän täytyy saada myös työpaikat ja työntekijät kohtaamaan. Hallituk-
sen työllisyyspolitiikan suunta on ollut päinvastainen. Eduskunnan riippumattoman tieto-
palvelun laskelmien mukaan hallituksen laatima budjettiesitys laskisi työllisyyttä
vähintään 5 000 henkilöllä. Tähän meillä ei yksinkertaisesti ole varaa.

Aktiivimalli on herättänyt valtavasti keskustelua. Aktiivimalli on työelämä- ja tasa-ar-
vovaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan lisännyt ansiosidonnaista saavien
työttömien hakeutumista työllisyyspalveluiden piiriin sekä nostanut heidän aktiivisuut-
taan. Asiaa on tutkittu maamme parhaimpien talous- ja työllisyyspolitiikan asiantuntijoi-
den toimesta. Vaikka suoria työllisyysvaikutuksia ei ole pystytty osoittamaan ongelmalli-
sen tutkimusasetelman vuoksi, professori Roope Uusitalon johtaman selvitysryhmän ra-
portin mukaan aktiivimalli on aktivoinut erityisesti ansiosidonnaisella työttömyysturvalla
olevia työttömiä. Heidän työttömyysaikansa on lyhentynyt ja osallistumisensa aktiivitoi-
menpiteisiin kasvanut.

Tutkimustulokset ja asiantuntijalausunnat ovat osoittaneet, että aktiivimallin vaikutuk-
set ovat olleet parhaita niiden työttömien osalta, jotka ovat olleet työttömyysjaksonsa al-
kupuolella. Hallitus ei ole lupauksistaan huolimatta esittänyt tilalle mitään korvaavia toi-
menpiteitä, joilla vastaavia vaikutuksia voitaisiin saada aikaan. Aktiivimallin poistaminen
edellyttää, että aktiivista työllisyyspolitiikkaa kuitenkin jatketaan ja että aktiivimallin tuot-
tamat hyödyt saataisiin muiden keinojen avulla saavutettua.

Negatiiviset vaikutukset ovat osuneet ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömiin, joiden aktii-
visuus ei ole lisääntynyt leikkurin vaikutuksista huolimatta. Nämä asiat huomioon ottaen
on perusteltua, että työttömyysturvan veloitteiden toteuttamiseksi etsitään monipuolisem-
pia keinoja ja huolehditaan siitä, että kukaan ei jää yksin. Olisi hyvä varmistaa, että jokai-
nen saa tarvitsemaansa apua ja tukea.

Suomalaisessa työllisyyskeskustelussa viitataan välillä Tanskan malliin. Tämä ei ole ih-
me, sillä Tanskassa on säännönmukaisesti meitä korkeampi työllisyysaste. Tanskan työ-
markkinat perustuvat vahvaan ja joustavaan sopimisen kulttuuriin, omaleimaiseen irtisa-
nomis- ja työttömyysturvajärjestelmään sekä laadukkaisiin työllisyyspalveluihin. Erin-
omaiset työllisyyspalvelut ovat keskeinen osa Tanskan menestystä. Tanskassa työtön pää-
see työllisyyspalveluiden piiriin heti työttömyyden alkaessa ja tapaa työllisyyspalvelun
työntekijöitä usein ja säännöllisesti. Erityisesti työttömyysjakson alkuun panostetaan. Näin
pyritään välttämään pitkät työttömyysjaksot. Järjestelmä tähtää työttömän työllistymiseen
mahdollisimman pian sekä tarjoaa yksilöllistä ja suunnitelmallista tukea. Työttömyyskas-
sat osallistuvat aktiivisesti työllisyyspalveluiden tuottamiseen työvoimaviranomaisten rin-
nalla, ja ne toimivat vahvassa yhteistyössä. Tanskan menestys ei kuitenkaan perustu ai-
noastaan työttömille tarjottavien palveluiden laatuun. Tanskan malli edellyttää työttömäl-
tä aktiivista osallistumista ja työnhakua.

On selvää, että työllisyyspalveluita on Suomessa kehitettävä ja parannettava. Työtön jää
järjestelmässämme liian usein yksin eikä saa tarvitsemaansa tukea työllistymisensä edistä-
miseksi. Kuitenkin, kuten Tanskan esimerkistä huomaamme, laadukkaat työllisyyspalve-
lut tarvitsevat aktiivisuutta monesta suunnasta. Nämä täydentävät toisiaan ja luovat riittä-
vät edellytykset työttömien aseman helpottamiseksi sekä työllisyyden kasvattamiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

Arvoisa puhemies! 60 000 uuden työpaikan luominen on vaativa tehtävä, joka vaatii merkittäviä uudistuksia. Se on saavutettavissa, mikäli poliittista tahtoa on riittävästi. Suunta on kuitenkin väärä, kun jo olemassa olevia työllisyystoimia puretaan ilman minkäänlaisia suunnitelmaa korvaavista toimenpiteistä. Työllisyyden kasvattamiseksi on olemassa keinoja, ja nämä keinot on otettava käyttöön.

18.02 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Meillä on tuohon mietintöön vastalause, jossa toteamme, että nämä työttömyyden alun karenssipäivät olisi ollut viisasta palauttaa seitsemään päivään ja että hallitus ei noudata omaa ohjelmaansa, jossa sanottiin, että aktiivimallin velvoitteet puretaan, kun vastaavat työllisyyttä lisäävät toimenpiteet on esitetty. Se karenssiajan muutoshan oli tämän aktiivimallin yhden keskeisen arkkitehdin, vasemmistoliiton entisen puoluesihteerin Ralf Sundin idea, ja nyt jos aktiivimalli puretaan, niin silloin tietysti olisi luontevaa palauttaa ne karenssipäivät seitsemään päivään, jotta koko tästä tapahtumasta ei jäisi meille heikompi työllisyys kuin mitä oli ennen koko mallin säätämistä.

Mutta laajemmin tässä aktiivimallikeskustelussa on kysymys suomalaisen yhteiskunnan hitaasta heräämisestä tähän pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoituksen perusdilemmaan: kun meillä on hyvä sosiaaliturva ja toisaalta meidän väestö ikääntyy, niin meidän on välttämättä nostettava työllisyysastetta. Taloustieteellinen tutkimus kertoo aika selvästi, että silloin pitää vaikuttaa työnteon kannustimiin. No, siihen voidaan vaikuttaa joko tuloverotusta alentamalla, sosiaaliturvaa leikkaamalla tai sitten lisäämällä erilaista velvoittavuutta ja kontrollia sosiaaliturvan käytössä. Kaikki nämä keinot ovat käytössä muissa Pohjoismaissa, joissa niitä ei enää niin naiivilla tavalla paheksuta kuin tässä salissa käydyssä keskustelussa.

Suomessahan on periaatteessa aina ollut teoreettinen velvoite hakea työtä silloin, kun saadaan työttömyysturvaa. Edustaja Kyllönen ja moni muu on täällä todennut, että kyllähän edelleenkin työttömällä tulee olemaan velvoite hakea aktiivisesti työtä. Näin on aina ollut teoreettisesti, mutta käytännössä siitä ei ole kovin paljon välitetty. Ja nyt ihan perusteltu pelko on, että tässä palataan siihen vanhaan maailmaan, jossa työttömyys voi jatkua vaikka kuinka kauan eikä siitä oikeasti välitetä yhtään mitään.

Edustaja Kyllönen sanoi hyvin, että aktivointi ei sinällään ole paha asia. Mutta jos katsoo kylmällä ja järkevällä silmällä tutkimusta, mitä tiedetään aktivointitoimista ja erilaisista työvoimapolitiikan toimenpiteistä eri maissa, arvoisa puhemies, ja eritoten Pohjoismaissa, niin itse asiassa nämä vaikuttavuusanalyysit osoittavat sen, että useimmilla aktivointitoimilla ei ole juuri merkitystä työllistymisen todennäköisyyteen. Se on valitettava tosiasia. Tätä on tutkittu 90-luvulta lähtien Pohjoismaissa ja on havaittu eri maissa aika lailla samansuuntaisesti, että on äärimmäisen vaikea keksiä sellaisia aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteitä, jotka oikeasti lisäävät niiden toimenpiteiden loppumisen jälkeen työllistymisen todennäköisyyttä.

Mutta kun tutkijat ovat havainneet tämän pikkuisen ikävän tosiasian, niin he ovat huumanneet myös, että monet näistä toimenpiteistä lisäävät työllistymisen todennäköisyyttä jo ennen kuin ne alkavatkaan. Miten tämä voidaan selittää? No, tämä selittyy ihmisluonnolla ja sillä järkevällä ajatuksella, että monet toimenpiteet ovat kuitenkin sellaisia, että ihmiset hakevat hanakasti töitä välttääkseen ne toimenpiteet, koska ne vievät ihmiseltä vapaa-aikaa, ja sen takia ne koetetaan välttää ja haetaan sitten hieman hanakammin uusia työpaik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

koja ja tartutaan työtilaisuuksiin. Se on tämä niin sanottu pelote-efekti, joka on empiirises-
sä tutkimuksessa oikein hyvin todennettu.

Eritoten on sääli, että tämä aktiivimalli lopultakin sai sitten sellaisen muodon kuin se sai eli sitä sovellettiin myös työttömyyspäivärahalla ja työmarkkinatuella oleviin. Virkamies-
ten alkuperäinen ajatushan oli ollut, että sitä olisi sovellettu ainoastaan ansiosidonnaiseen
työttömyysturvaan, ja jos näin olisi tehty, niin silloin me olisimme vältäneet monet ihan
turhat kärsimykset ja köyhyyden ongelmat, jotka aktiivimallin soveltamisesta näille hei-
komman työmarkkina-aseman pitkäaikaistyöttömille syntyivät.

Sen sijaan ansioturvan yhteydessä aktiivimalli olisi varsin perusteltu eritoten siksi, että
se on todennäköisesti vähentänyt niin sanotun työttömyyseläkeputken houkuttelevuutta.
Siitä tuli itsellenikin puhelinsoittoja työttömyyseläkeputkessa eli näillä niin sanotuilla lisä-
päivillä olevilta, jotka sanoivat, että ”mitä ihmettä, minä luulin olevani jo eläkkeellä”, vaika-
ka periaatteessa oltiin työttöminä. Eli se olisi ollut ansioturvan osalta erittäin perusteltu. Ja
tätähän alun perin virkamiehet ja hallituskin halusivat, mutta työmarkkinajärjestöt nimen-
omaan halusivat laajentaa tämän. Eli EK, SAK, STTK, Akava halusivat laajentaa sen myös
näihin vaikeammassa työmarkkina-asemassa oleviin.

Tämä herättää yleisesti sen kysymyksen, kannattaako pitää kiinni tästä ajatuksesta, joka
valitettavasti myös Rinteen ja teidän vasemmisto-keskustan hallituksella näyttää olevan,
jonkinlainen Mooseksen pyhä kivitalu, että työmarkkinajärjestöt saavat määrätä työvoi-
mapolitiikan ja työllisyystoimien suunnan ja käyttää niihin veto-oikeutta. Se näkyy esimer-
kiksi siinä, että nyt te ette ole halunneet puuttua näihin lisäpäiviin sen enempää kuin tämän
yhden ikärajavuoden osalta. Kun minä kysyin tätä sosiaaliministeri Pekoselta, niin hän ei
kyennyt muuta siihen vastaamaan kuin että hän haluaa kunnioittaa näiden parttien sopi-
muksia. Mutta minä olen aivan vakuuttunut siitä, että jos te, arvoisa vasemmistohallitus,
mielitte lainkaan päästä lähelle tätä tavoitettanne, niin ette te siihen pääse, jos te pidätte
kiinni järeäpäisestä siitä, että järjestöt saavat päättää ja määrätä ja käyttää veto-oikeutta
suomalaisen työllisyyspolitiikan suhteen. — Kiitos.

18.09 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Olen pyrkinyt täällä eduskunnassa käyttämään
melko maltillisia ja tavattoman faktapohjaisia puheenvuoroja, ja numeroitakin on tullut
aika paljon käytettyä, mutta nyt osallistun tähän keskusteluun enemmän arvopohjalta. Ar-
vot eivät toki ole ristiriidassa faktojen kanssa, mutta haluan korostaa tässä eräitä periaattei-
ta, joita minun on ollut vaikea hyväksyä.

Tässä on käytetty alkupuolella keskustelua hyviä puheenvuoroja, joissa on vahvasti
osoitettu, että tämä aktiivimalli ei toiminut, ja on erinomaista, että nyt on valmisteltu hal-
lituksen esitys, että siitä luovutaan.

Koko tämän käsittelyn ajan ja tämän syksyn aikana olen tässä eduskuntasalissa törmän-
nyt sellaiseen asiaan, jonka itse rohkenen tiivistää seuraavaan muotoon: me sosiaalidemo-
kraatit ja uskoisin, että laajemminkin poliittinen vasemmisto, kyllä vihaamme työttömyyt-
tä, mutta kokoomus näyttää vihaavan työttömiä. Eli tämä erittäin voimakas työttömien
kyykyttäminen ja sellaisiin etuihin puuttuminen hyvin voimakkaasti — kuten äsken esi-
merkiksi edustaja Vartiainen käyttämässä puheenvuorossa, jossa hän puhui pelotevaiku-
tuksista ja muista — on sellaista, jota minun on vaikea hyväksyä tai en itse asiassa ollen-
kaan voi hyväksyä.

Olen ollut vastuullisessa virassa kuntapuolella, Porin kaupungin terveysjohtajana, kun
Suomi syöksyi 90-luvulla syvään lamaan. Työttömyys nousi vientiteollisuudesta elävässä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

rannikkokaupungissa 30 prosenttiin, eräissä kaupunginosissa 50 prosenttiin. Ihmiset taistelivat hengissä pysymisestä, ja jonkunlaisissa toisenlaisissa yhteiskuntaoloissa se olisi voinut johtaa paljon kärkevämpiin tapahtumiin kuin mihin Suomessa johti. Silloin meillä oli käytössä erilaista velvoitetyöllistämistä, esimerkiksi 500 ansiosidonnaisen päivärahopäivän jälkeen kunnan oli pakko järjestää ihmiselle kuudeksi kuukaudeksi töitä, jotta yhteiskunta pysyi koossa. Sittenkin me nousimme tästä lamasta.

Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä sitä kyynistä ihmiskäsitystä, joka lähtee siitä, että ihmiset ovat omaa laiskuuttaan, ikään kuin ilkeyttään tai pahuuttaan työttöminä, eivät viitsi mennä töihin ja heidät saadaan töihin vain erilaisilla kepityksillä ja muilla tällaisilla keinoilla, kuten esimerkiksi ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan eläkkeeseen oikeuttavuuden poistamisella taikka heikentämällä työttömyyspäivärahaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta. — Tämän halusin sanoa.

18.12 Paula Werning sd: Arvoisa puhemies! Se on semmoinen juttu, että nyt on korkea aika hallitusohjelman mukaisesti kuopata aktiivimalli, ja sitä tuskin hirveän monella tulee ikävä. On aika saattaa historiaan se, että aktiivimallin edellytysten täyttämättä jättäminen johtaisi työttömyysetuuden alentamiseen 4,65 prosentilla.

Tärkeää on, että työttömyysetuutta saavilla etuuden saannin edellytykset säilyvät ennallaan. On ihan itsestään selvää, että työttömän työnhakijan tulee edelleen aktiivisesti hakea työtä ja koulutusta sekä osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin ja toimenpiteisiin. Tämä ei ole kuitenkaan kepin antamisen paikka, ja uskon kannustamisella olevan parempi vaikutus lopputuloksen kannalta.

Tosiasia on se, että tutkimuksessa ei ole voitu luotettavasti osoittaa aktiivimallin lisäneen työllisyyttä, mikä on ollut mallin keskeisin tavoite. Aktiivimalli on kuitenkin heikentänyt erityisesti vaikeasti työllistyvien ryhmien työttömyysturvan tasoa, lisännyt toimeentulotuen tarvetta ja nostanut työttömyysturvajärjestelmään kohdistuvia epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia. TE-toimistojen asiantuntijoille ja esimiehille tehtiin kysely- ja haastattelututkimus, ja tuloksista voidaan todeta, että malli on kasvattanut epäoikeudenmukaisuuden kokemista paitsi niissä asiakkaita, joilla on muita heikommat edellytykset aktivoitua sen edellyttämällä tavalla, myös niissä työkykyisissä ja -haluisissa asiakkaita, jotka hakevat aktiivisesti työtä mutta joiden työnhakuaktiivisuutta ei lueta mallin ehdot täyttäväksi.

Selvitysten ja tilastotiedon perusteella on selvää, että aktiivimalli on heikentänyt työttömien toimeentuloturvaa. Kun aktiivimalli kumotaan, käy juurikin päinvastoin. Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajalla, joka ei täyttäisi aktiivimallin mukaisia edellytyksiä, etuus nousee ilman korotusosia noin 32,40 euroa kuukaudessa. Myös ansiopäivärahaa saavalla etuisuus nousee ilman korotusosia keskimäärin noin 65 euroa kuukaudessa.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin ehtojen täyttämiseen tähtäävien palvelujen sijasta työvoimapalveluita tulisi kehittää nykyistä yksilöllisemmiksi, eri työttömien ryhmien tarpeita vastaaviksi ja riittäviksi. Tärkeää on, että tuleva hallitus pääsee nopeasti jatkamaan työtä hallitusohjelmassa linjatulla tavalla työllisyysasteen nostamiseksi 75 prosenttiin. Palvelujärjestelmän ja sosiaaliturvan uudistamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota osatyökykyisten ja vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllisyyden edistämiseen ja heidän tarpeitaan vastaavan toimeentulojärjestelmän rakentamiseen.

Aktiivimallin purkamisessa jos missä on kyse työttömien ihmisten toimeentulosta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Mallin keskeinen epäoikeudenmukaisuus on ollut se, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

työttömien ihmisten toimeentuloa on voitu leikata heistä itsestään riippumattomista syistä. On erittäin hyvä, että työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet kumotaan.

18.16 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Aktiivimallista luopuminen on kaikin puolin mainio päätös. Sen suhteen ei ole mitään valitettavaa. Mutta nyt kun ollaan sitä kehuttu, pitäisi sitten jo katsoa, mitä seuraavaksi tehdään. Minulla on tässä viisi huomiota liittyen seuraaviin askeliin.

Ensinnäkin aktiivimallin jälkeenkin meillä on jäljellä täystyökyvyttömiä työnhakijoiden ongelma, joka aktiivimallin yhteydessä tuli varsin konkreettisesti esiin. Eli meillä on tuhansia ihmisiä, jotka ovat kiistatta työkyvyttömiä, edelleen työttöminä työnhakijoina sen takia, että meidän sairauspäiväraha myönnetään vain tietyn aikaa. Kaikki ne, joiden osalta sairauspäivät ovat lopussa, eivät saa sitten muita perusturvaetuuksia.

Tämä on iso ongelma sen takia, että ihmiset eivät ymmärrä, että jos heillä on lääkärin todistus siitä, että he ovat työkyvyttömiä, niin minkä takia heidän pitäisi ruksia sieltä Kelan hakemuksesta, että he hakevat kokoaikaista työtä, kun se käytännöllisesti katsoen on narraamista. On vaikea selittää ihmisille, että tämä on meidän epäloogisessa järjestelmäsämme ainoa keino, millä on mahdollista saada sitä perusturvaa, jota he tietysti tarvitsevat elämiseen.

Se on myös hirveän epäoikeudenmukaista. Tuntuu kohtuuttomalta, että meillä saattaa olla ihminen saattohoidossa ja kuitenkin, jotta hän saisi sen pienen perusturvan, hänen täytyy ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, vieläpä kokoaikaisten työntekijöiden hakijaksi. Eli meidän pitäisi pikaisesti, mielellään sotu-komitean ihan alkumetreillä, löytää ratkaisu siihen, miten ihmiset, joidenkin työkyvyttömyydestä ei ole minkäänlaista epäilyä, pääsisivät jollakin sellaiselle etuudelle, että työvoimapolitiikan velvoittavuus ei heitä koskisi.

Toinen ongelma, joka tuli tämän aktiivimallin yhteydessä esiin, on vaikutusarvioiden ongelma. Meillä on käyty nyt kuukausia keskusteluja siitä, miten aktiivimalli vaikutti tai ei vaikuttanut. Miksi näin? Sen takia, että meillä ei ole olemassa sellaista tutkimusnäyttöä, joka pystyisi varmasti sanomaan asiasta suuntaan tahi toiseen. Meidän ei tule ajatella niin, että aktiivimallin vaikutukset olisivat kuitenkin samanaikaisesti keskustelua siitä, mitkä ovat tämän esittelyssä tällä hetkellä olevan aktiivimallin poistamisen vaikutukset. Aktiivimallin voimaan saattamisen yhteydessä tehtiin samanaikaisesti kolme uudistusta: leikkuri, työttömyyden alun karenssipäivien määrän vähentäminen ja palveluiden resurssien lisääminen. Näistä ainoastaan tämä leikkuri ollaan nyt poistamassa, eli ei tule olettaa, että se, mitä ehkä tapahtui aktiivimallin tullessa voimaan, tapahtuisi ikään kuin toisinpäin nyt tämän uudistuksen myötä.

Toinen asia, minkä takia on hirveän vaikea arvioida tämän nyt käsillä olevan uudistuksen vaikutuksia, on se, että niissä vaikutusarvioissa ei ole juurikaan pohdittu sitä, millainen merkitys on ollut sillä, että ihmisiä jonkin verran siirtyi perusturvalta toimeentulotuen piiriin, vaikka me tiedämme, että toimeentulotuen passivoiva vaikutus on huomattavasti vahvempi kuin niillä perusturvaetuuksilla, jotka eivät leikkaannu työhön mennessä sataprosenttisesti pois.

Tästä päästäänkin kohtaan kolme: Jatkossa, kun tehdään isoja uudistuksia, kun tehdään isoja kiisteltäviä uudistuksia, kun tehdään uudistuksia, joissa oleellisesti kokeillaan jotakin uutta, niin silloin pitäisi vaikutusarviointi suunnitella jo siinä vaiheessa, kun uudistusta ollaan tekemässä. Tutkijoiden pitäisi olla mukana siinä arkkitehtuurissa, jonka varassa tämä tutkimus tehdään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

Kiinnostavinta valiokuntakäsittelyn yhteydessä työ- ja tasa-arvovaliokunnan kannalta oli vahvistuva tutkimusnäyttö siitä, että pitkäaikaistyöttömien kohdalla kepit pikemmin vähentävät työllistymistä, työllistymisen todennäköisyyttä, kuin lisäävät sitä. Tämä on ollut oletus, joka on ollut jo pitkään voimassa, mutta nyt näyttää siltä, että paitsi Suomessa myös kansainvälisesti tästä saadaan koko ajan vahvempaa tutkimusnäyttöä. Minkä takia näin? Sen takia, että keppeihin liittyy ihan siellä minimitulotasolla kasvava epävarmuus tuloista, joka lisää stressiä ja suuntaa sen energian siihen jokapäiväiseen selviytymiseen, mutta myös sen takia, että yleensä näihin keppeihin liittyy vähättelevä ja syrjivä puhe kohdistuen erityisesti pitkäaikaistyttömiin. Kiinnostavaa on, että erityisesti miesten kohdalla tämä aiheuttaa sellaisia alemmuudentunteita ja luottamuspulaa järjestelmää kohtaan, joka on omiaan vähentämään ihmisten todennäköisyyttä työllistyä eli syö sitä luottamuspääomaa, josta minä olen tänään täälläkin salissa puhunut.

Tämä on tutkimusta, joka on pitkälti laadullista ja jota juurikaan ei näy niissä tietopalvelun SISU-laskelmissa. Minusta tämä on äärimmäisen tärkeätä ja tulee ottaa vakavasti. Siitä on yhä enemmän myös niin sanottua kovaa näyttöä. Jos emme pysty huomioimaan ja käyttämään tällaista tietoa, me teemme juuri senkaltaisia mokia kuin tämä aktiivimalli nyt — se tunnustettakoon ihan yksiselitteisesti — on ollut.

Viidentenä huomiona vielä kommentoisin Vartiaisen esittämää väitettä. Hän tapansa mukaan salietiketistä välittämättä lähti heti oman puheenvuoronsa jälkeen, mutta korjaan nyt kuitenkin, ettei jäisi väärää tietoa. Hän totesi täällä, että muista työttömyysturvan sanktioista ei ole välitetty. Tämähän ei pidä paikkaansa. Nämä muut sanktiot ovat työntäneet kymmeniätuhansia ihmisiä tulottomuuteen ja merkittävästi haitanneet heidän mahdollisuuksiaan työllistyä.

18.23 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Aktiivimallin kumoaminen on linjassa Rinteen hallituksen työllisyystavoitteiden kanssa, joissa halutaan tuoda ihmisille oikeudenmukaisuutta ja tukea heitä räätälöidysti, jotta he voisivat tulevaisuudessa vahvistaa osaamistaan ja työllistyä sitä kautta paremmin.

Haluaisin tässä aluksi kommentoida edustaja Vartiaisen puheenvuoroa, kun hän kertoi kokoomuksen vastalauseesta, josta hän pettyneenä totesi, että kun nyt aktiivimalli kumotaan, niin oltaisiin kaadettu se nyt sitten kokonaisuudessaan. Hän oli erittäin pettynyt siihen, että hallitus ei nyt lähde pidentämään omavastuuta viidestä arkipäivästä seitsemään vaan että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat päättäneet, että tämä omavastuu aika säilytetään viitenä päivänä. Olen erittäin tyytyväinen, että tähän ei menty, vaan työttömien ihmisten oikeusturva sitä kautta paranee myös.

Arvoisa puhemies! Aktiivimalli oli yksi epäoikeudenmukaisimmista laeista, joita viime hallituskaudella hyväksyttiin silloisen hallituksen enemmistön voimin. Tämän mallin yksi keskeinen ongelma oli se, että työttömien ihmisten toimeentuloa voitiin leikata heistä itsestään riippumattomista syistä. Näin ollen on erittäin hyvä, että työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet nyt vihdoinkin kumotaan. Me sosiaalidemokraatit emme missään vaiheessa kannattaneet aktiivimallia vaan jätimme vastalauseen ja äänestimme mallin hylkäämisen puolesta. Kannatimme myös kansalaisaloitetta, joka esitti aktiivimallin kumoamista.

Nyt kun luin marraskuussa 2019 julkaistun VATTin loppuraportin ja siitä syntyviä aktiivimallin arviointeja, saatoin todeta, että tässä VATTin loppuraportissa kuvataan juuri niitä asioita, joita silloin tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä meille jo eri asiantun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

tijat totesivat. Siitä huolimatta, että näitä epäilyksiä oli ja että ylivoimaisesti suurin osa asiantuntijoista totesi, että tämä lakiesitys on epäoikeudenmukainen ja kohtelee ihmisiä huonosti, silloiset hallituspuolueet eivät hyväksyneet asiantuntijoiden lausuntoa. Nyt on hyvä, että tässä VATTin loppuraportissa tuodaan nämä asiat uudestaan esille. Elikkä siellä muun muassa TE-toimistojen henkilökunnalle suunnatun kyselyn ja haastattelututkimuksen perusteella todetaan, että aktiivimallin avulla ei pystytä vastaamaan erilaisten työnhakija-asiakkaiden motivaatioon, tarpeisiin ja edellytyksiin aktivoitua, minkä takia sitä pidettiin eriarvoistavana, epäoikeudenmukaisena ja vääriin asiakasryhmiin kohdentuvana. Aktiivimallin nähtiin kannustavan vääränlaiseen aktiivisuuteen, joka ei perustu asiakkaiden tarpeisiin tai motivaatioon tai työvoimapolitiittiseen tarkoituksenmukaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Malli on myös toiminut selkeästi etuusleikkurina. Kelan toukokuun selvityksen mukaan aktiivimallin voimassaolon aikana mallin perusteella työmarkkinatukea leikattiin kuukaudessa keskimäärin 39 prosentilta saajista, peruspäivärahaa 31 prosentilta saajista ja ansiopäivärahaa 32 prosentilta saajista. VATTin tekemän selvityksen mukaan aktiivimalli alensi ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen ansiosidonnaista työttömyysturvaa 52 prosentilta niistä, jotka olivat kokonaan työttömänä mallin tullessa voimaan. Vuoden 2018 alkupuoliskolla työttömäksi jääneistä 36 prosenttia sai alennettua ansiosidonnaista päivärahaa aktiivimallin toisella tarkastelujaksolla.

Pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on erittäin tuntuva työttömän arjessa. Aktiivimalli on leikannut työttömyysturvaa ja ajanut ihmiset myös toimeentulotuen piiriin. Kuten mietinnössäkkin todetaan, aktiivimallin perusteella työmarkkinatukea saavista henkilöistä toimeentulotukea sai 42 prosenttia ja alennettua päivärahaa saaneista toimeentulotukea sai 31 prosenttia. Toimeentulokiriippuvuus nostaa työllistymisen kynnystä ja johtaa usein työttömyyden pitkittymiseen. Tämä meillä on ollut tiedossa monien muidenkin selvitysten ja tutkimusten perusteella.

Arvoisa puhemies! Malli on ollut epäoikeudenmukainen myös alueellisesti, aloittain ja ikäryhmittäin. Työpaikkojen ja työllistymistä edistävien palveluiden saatavuus on vaihdellut alueellisesti, joten malli on vaarantanut kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun, kohdellut eri alueilla asuvia työttömiä epätasa-arvoisesti riippumatta työttömän aktiivisuudesta. Eli kun alueella ei ole pystytty tarjoamaan ihmisille palveluita eikä töitä, niin siitä huolimatta heidän toimeentuloansa on aktiivileikkurin kautta leikattu. Aktiivimalli on alentanut myös työttömyysturvaetuutta erityisesti iäkkäiltä etuudensaajilta — ansiopäivärahan saajien osalta tämä tarkoittaa etenkin yli 60-vuotiailta etuudensaajilta. Yli 55-vuotiaista työttömistä noin puolella päiväraha pieneni.

Arvoisa puhemies! Vielä ihan lopuksi. Erittäin tärkeää on se, mitä edustaja Kontulakin äsken tuossa puhui. Malli ei huomioi ihmisten toimintakykyä. Jos ihmisellä on vireillä työkyvyttömyyseläkehakemus, jos hän työskentelee omais- tai perhehoitajana tai jos hän työttömyysetuuden rinnalla saa toista etuutta työkyvyttömyyden tai vamman perusteella, aktiivisuutta ei edellytetä. Työttömissä työnhakijoissa on kuitenkin myös muita henkilöitä, joilla on työ- tai toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Suurella osalla pitkäaikaistyöttömistä työkyky on merkittävästi heikentynyt erityisesti mielenterveyshäiriöiden takia. Merkittäväällä osalla pitkäaikaistyöttömistä on työkykyä kohentavan hoidon ja kuntoutuksen tarve. On epäoikeudenmukaista edellyttää kaikilta samanlaista aktiivisuutta, vaikka osa työttömistä tarvitsisi ensisijaisesti työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvityksen sekä ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeen mukaiseen palveluun.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

Arvoisa puhemies! Olen todella tyytyväinen, että tämä todella epäoikeudenmukainen aktiivimalli nyt vihdoinkin poistetaan ihmisten arjesta [Puhemies koputtaa] ja että me saamme keskittyä näihin hallituksen työttömiä tukeviin esityksiin.

18.32 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Aktiivimalli hyväksyttiin täällä eduskunnassa toisessa käsittelyssä 19. päivä joulukuuta 2017, ja se astui sitten vuodenvaihteessa voimaan, ja nyt käsittelemme sen hautajaisia, jotka ovat sitten viimeinen päivä tätä vuotta — hyvä näin.

Silloin 19. joulukuuta 2017 asiasta äänestettiin ja esitys hyväksyttiin äänin 103—90. Perussuomalaisen eduskuntaryhmä oli kokonaisuudessaan hylkäyksen kannalla. Emme nähneet tätä oikeudenmukaisena emmekä tarkoituksenmukaisena. Vaikka katsomme, että meidän kaikkien aktivointi, myös työttömien, on sinänsä paikallaan, niin malli oli väärä ja huonosti valmisteltu. Tuossa toisessa käsittelyssä silloin 19. joulukuuta 2017 perussuomalaiset esittivät lausumaa, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sen, että niin sanottu aktiivimalli ei johda työttömänä olevan etuusmenetyksiin asuinpaikan, iän, sukupuolen, vajaatyökykyisyyden tai muun vastaavan syyn takia.” Tämä lausuma hylättiin äänin 103—89. Tässä lausumassa on ymmärtääkseni aika hyvin katettu ne ongelmat, mitkä tämä esitys sisälsi, niin kuin edustaja Anneli Kiljunen juuri ihan perustellusti toi esille. Eli tämä johti kohtuuttomiin menetyksiin joillekin asuinpaikan johdosta, joillekin iän johdosta, joillekin jopa sukupuolen johdosta tai vajaatyökykyisyyden johdosta tai alueellisen tekijän johdosta ja niin edelleen.

Eli on paikallaan, että emme pidä tätä mallia voimassa vaan lähdemme etsimään uutta työllistämisen, aktiviteetin lisäämismallia. Hallituksellahan on nyt kova tavoite nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin, ja sen saavuttaminen tämän vaalikauden loppuun mennessä on erittäin kova tavoite. Tähän mennessä hallitus ei ole saanut minkäänlaisia työllisyystoimenpiteitä aikaan. Tämä on ensimmäinen, ja tämäkin saattaa tietysti pieneltä osin johtaa työttömyyden kasvuun eikä vähenemiseen, mutta siitä huolimatta tämä on paikallaan kumota.

Arvoisa puhemies! Ehdotan henkilökohtaisesti, että hallitus asettaisi parlamentaarisen työryhmän tai jopa komitean pitkävaikutteisten työllisyystoimenpiteiden luomiseksi niin, että koko eduskunta, kaikki puolueet, olisivat laatimassa näitä toimenpiteitä ja tähtäin olisi riittävän pitkä niiden aikaansaamiseksi. Uskon, että hallitus tekee joitakin pieniä toimenpiteitä, esimerkiksi edustaja Berg luetteli tätä listaa, mutta niin kuin totesin, niillä ei ole lihaa luiden ympärillä eikä näytä tulevankaan. Kun ne on heitetty eduskunnan ulkopuolelle ja hallituksenkin ulkopuolelle pitkälti, niin siellä ei tapahdu, ei päästä eteenpäin. Nyt tarvitaan voimakkaita, vahvoja toimenpiteitä. Jotkut voivat olla kielteisiä joidenkin kannalta, mutta kun ne tehdään yhdessä parlamentaarisesti, niin niillä voi olla todella merkittävä vaikutus, ja silloin katsotaan koko kansan etua. Ministeri Harakka asetti nuo kahdeksan työryhmää, mutta todellakin kun niissä on etujärjestöt määräävässä asemassa, niin ei niistä ole odotettavissa tuloksia.

Arvoisa puhemies! Asia, joka ei tässä ole tullut ollenkaan esille eikä näyttänyt mietinnössäkään olevan, on Kelan asema tässäkin uudistuksessa. Kun tämä aktiivimalli otettiin käyttöön kaksi vuotta sitten, niin Kelan tilintarkastajien kokouksessa saimme kuulla, että se aiheutti siinä vaiheessa valtavan paljon työtä, koska pienikin muutos jossakin etuudessa vaikuttaa moniin muihin etuuksiin, asumiseen liittyviin ja muihin etuuksiin. Ja nyt taas, kun tehdään toisinpäin eli aktiivimalli kumotaan, niin se aiheuttaa näiden ihmisten, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

ovat aktiivimallin piirissä, asemaan ja tuloihin muutoksen, ja se taas puolestaan aiheuttaa Kelassa ison työmäärän. Tätä ei ole otettu nytkään huomioon, kun tämä aikataulu on näin tiukka. Toimeentulotuen siirtäminen taannoin Kelalle aiheutti valtavan ongelmavyyhdin, jota purettiin suurella tilapäistyövoimalla, ja ihmiset kärsivät. Tässä olisi nyt ollut paikallaan myös Kelan suhteen olla vielä huolellisempi siitä huolimatta, että pidän hyvänä, että tämä kelvottomaksi osoittautunut aktiivimalli nyt puretaan.

18.38 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tarvitsemme aktiivisuutta ja osallisuutta, tarvitsemme aktivoimista, tukea ja ohjausta, joka ottaa työkunnan ja osaamisen huomioon. Edustaja Kyllönen nosti esille Kainuun ikääntyvät miehet. Heitä löytyy myös muualta. Heidän elämäntilanteensa vaihtelevat. Jos työ lähtee työmiehen alta, ei ole välttämättä helppo löytää uutta. Osaaminen ja kokemus valuvat hukkaan. Se syö miestä ja luottamusta omiin mahdollisuuksiin. On syytä muistaa, että kaikki eivät pysty jättämään taloaan ja lähtemään työn perään minne tahansa. Toki sitäkin mahdollisuutta tulee helpottaa. Koko Suomen kukoistamisesta tulee pitää huolta, jotta uutta työtä syntyy myös harvaan asutulle seudulle.

Keskusta on tarkastellut aktiivimallia melko käytännöllisesti yhtenä työllisyyteen vaikuttavana keinona viime kaudelta. Tutkimusten mukaan malli on lisännyt ihmisten aktiivisuutta työhaussa, mitä sillä alun perin yritettiin tavoitella. Ansiosidonnaista saavien joukossa työllisyys on mennyt eteenpäin eli vaikutukset eivät ole olleet pelkästään kielteisiä. Vaikka tutkimuksissa ei pystytäkään erottamaan aktiivimallin vaikutusta yleisestä talouskehityksestä, sillä on ollut varmasti oma positiivinen merkityksensä. Aktiivimalli on kuitenkin lisännyt toimeentulotuen tarvetta. Se on koettu vaikeaselkoiseksi ja epäoikeudenmukaiseksi. Se ei ole toiminut kaikissa kohderyhmissä. Se kannusti joitakin myös vääränlaiseen aktiivisuuteen. Se koettiin jopa nöyryyttävänä. Toki, onko näihin kokemuksiin vaikuttanut myös riittämätön ohjaus? Joka tapauksessa kokonaisuutena aktiivimallia ei pidetä toimivana työllistämistoimena.

Olennaista on nyt pohtia, kuinka varmistamme ihmisten aktiivisuuden jatkossa. Välitön, aktiivinen työnhaku on ihmisen etu. Tiedämme, että työttömyyden pitkittyessä paluu työelämään mutkistuu. Aktiivimallin tilalle valmistellaan sellaista mallia, jossa työttömän työllistymissuunnitelmassa sovitaan henkilökohtaisesta työnhakuvelvoitteesta ja palveluista, kuten esimerkiksi koulutuksesta ja kuntoutuksesta. Kannatan lämpimästi yksilöllisen työnhakumallin kehittämistä.

Suurin potentiaali työllisyyden kasvussa on ikääntyvissä, pelkän perusasteen varassa olevissa, maahanmuuttajissa, osatyökykyisissä ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävissä nuorissa. Erityisesti nämä nuoret ovat sydäntä lähellä. Kaikissa näissä ryhmissä yksilöllisten palvelujen merkitys on suuri. Siksi tulee panostaa räätälöityihin ja ihmistä arvostaviin ohjauspalveluihin. Piakkoin lähtee toivon mukaan liikkeelle kuntakokeiluja, jotka koskevat suunnitelmien mukaan noin 200 000:ta työnhakijaa. Niistä on hyviä kokeiluja ja kokemuksia jo edelliseltä vaalikaudelta. Tarvitaan ohjaustoimijoiden tiivistä yhteistyötä Tanskan mallin mukaisesti.

Haasteeseen vastataan myös jatkuvan oppimisen mallia kehittämällä. Tarvitaan monenlaisia muunto-, täydennys- ja täsmäkoulutuksia. Tämä on koko koulutusjärjestelmämme yhteinen tehtävä. Tarvitaan myös koulutuksen kolmannen polun osuutta, vapaata sivistystyötä, valmentavia koulutuksia ja kuntoutusta. Työttömien keskellä on selkeästi työkyvyttömiä ja mielenterveyden ongelmien kanssa kamppailevia ihmisiä. Tarvitaan asianmukais-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

ta hoitoa, kuntouttavia toimenpiteitä ja yksilöllisiä polkuja elämässä eteenpäin. Jos työhön ei kykene, se tulee voida todeta nykyistä nopeammin. Elämään tulee tällöin saada muunlaista mielekästä sisältöä.

Arvoisa puhemies! Työ tuo merkitystä ja sisältöä ihmisen elämään. Meidän tulee kehittää työttömyysturvajärjestelmää pitkäjänteisesti, ihmisten näkökulmasta. Autetaan kannustavilla ja jokaista arvostavilla toimilla kaikki kynnelle kykenevät töihin. Sekin on ihmisen arvostamista.

18.44 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Myös tässä vaiheessa, tämän lain ykköskäsittelyssä, haluan ilmaista iloni siitä, että aktiivimalli vihdoinkin pistetään roskakoriin. Mielestäni se sinne kuuluu, ja on täysin oikein, että näin tässä nyt tulee tapahtumaan. Tästähän puhuttiin hyvin paljon viime vaalien alla, ja silloin kun tätä mallia kehiteltiin, me muistamme, että hyvin moni ihminen koki, että se sotii ihmisten oikeustajua vastaan, että tällaisia malleja kehitellään. Kansalaiset olivat liikkeellä, ja kiitos tästä aktiivisuudesta. Sen johdosta tämä malli tulee kumotuksi.

Oikeastaan, puhemies, mielestäni tätä keskustelua hieman jo pohjusti se aika pitkä verokeskustelu, mikä meillä oli täällä aiemmin muun muassa ansiotuloverotuksesta. Siinähan käsitelimme myös työllisyyttä ja työllistäviä toimia, ja siinä yhteydessä tuli ilmi, että en kyllä patkääkään siihen usko, että jonkun aktiivimallin kaltaisilla malleilla sinänsä työllisyyttä parannetaan, vaan selkeästi tässä on tullut jo todistetuksi monien hyvien puheenvuorojen kautta — muun muassa vieressäni istuva Anneli Kiljunen puhui asiasta hyvin seikkaperäisesti ja asiantuntevasti — että tämä on ollut kuitenkin leikkausmalli, josta on nyt hyvä päästä eroon.

Sen verran ehkä totean siitä työllistymisasiasta, että mielestäni nyt nimenomaan ei ole aika kepin vaan nyt on aika kannustamisen ja sen, että ihmisille etsitään henkilökohtaisia ratkaisuja ja autetaan mieluummin kuin keppiä annetaan, ja tässä suhteessa minä olen hyvin tyytyväinen siihen, että ministeri Harakkahan on jo esitellyt liudan erilaisia työllistämiskeinoja, joissa tätä keppiä ei ole, ja itse pidän myös hyvin tärkeänä ja olen siitä ministeriä kiittänytkin pariin kertaan, että hän on omissa avauksissaan ja puheenvuoroissaan nostonut hyvin usein ja näytävästi esiin esimerkiksi työmarkkinoilla tapahtuvan ikäsyrynnän ja siihen puuttumisen ja aikoo tehdä sille asialle jotain. Se on sellainen asia, että sille täytyy tehdä jotain. Ei vetele, että ihmiset kokevat reilu viisikymppisinä pelkoa siitä, että jos joutuu työttömäksi, niin mitä sitten, että kelpaanko mihinkään, vaikka ihminen on parhaassa mahdollisessa työkunnossa ja muuta. Tämän vuoksi mielestäni tämänkaltaiset toimet, mitä ministeri Harakka on suunnitellut ja tulee varmasti toivottavasti tulevaisuudessakin suunnittelemaan ja toteuttamaan, ovat hyvin tärkeitä ja pidän niitä arvossa.

Samoin täällä keskustelussa verotuksesta myös muun muassa palkkatukea sivuttiin, ja haluan siinäkin nähdä, että on tärkeää, että palkkatukea lisätään ja sitä kehitetään. Tässähan meillä on asiantuntijoita, esimerkiksi muun muassa valtiovarainministeriön Hetemäki, joka sanoi kyllä varmasti asiaa hyvin tuntien, että tähän asti työttömiä on jollakin tavalla jätetty yksin ja nyt on tärkeää, että palkkatukeen tulee selvästi lisää satsauksia.

18.47 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys aktiivimallin leikkurin poistamisesta on ehdottomasti yksi jo kaatuneen Rinteen hallituksen parhaista ehdotuksista, ja tästä kyllä ihan aito kiitos hallitukselle kuuluu. Perussuomalaiset ovat olleet jo kauan sitä mieltä, että työllisyyttä voidaan kohentaa positiivisilla kannusteilla, esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

merkiksi maltillisilla veronalennuksilla, ei keppiä käyttämällä tai työttömiä omasta ahdingostaan syyttämällä tai syyllistämällä. Ja meillä onkin vaihtoehtobudjetissamme monia ehdotuksia, joiden arvioimme parantavan työllisyyttä mutta jotka eivät kuitenkaan ole millään tavalla pois työntekijöiltä tai työnantajilta.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat kannattaneet myös mainittua alueellista työllisyyskoetilua, josta on saatu hyviä kokemuksia muun muassa Pirkanmaalta. Siellä on havaittu, että kokonaisvaltainen tuki ja henkilökohtainen kohtaaminen ovat olleet erittäin arvokkaita monen työttömän kannalta, ja hyvää palautetta on tosiaan tullut. Ja erityisesti osatyökykyisiin ja ikääntyneisiin työttömiin on kiinnitetty huomiota ja tulee kyllä ehdottomasti kiinnittää jatkossakin. Me odotamme tietysti myös näiltä ministeri Harakan asettamilta työllisyystyöryhmiltä kovasti konkreettisia ehdotuksia ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä, jotta työllisyysaste saadaan edelleen nousuun.

Arvoisa puhemies! Kun Sipilän hallitus keskustan ja kokoomuksen johdolla esitti tätä aktiivimallia säädettäväksi kaksi vuotta sitten, syksyllä 2017, niin eduskunnassa todellakin käytiin monta pitkää keskustelua tämän aktiivimallin ongelmista ja silloinen oppositio oli hyvin yhtenäinen vastustaessaan aktiivimallia, tuodessaan esiin näitä ongelmia, joita silloisen Sipilän hallituksen esitykseen sisältyi. Suurimpiin epäkohtiin kuului jo silloin tiedossa olleena muun muassa se, ettei työtön mahdollisesta kovastakaan yrittämisestä huolimatta välttämättä aina pystyisi välttämään työttömyystukensa leikkausta, ja tähän on havaittu nyt sitten näissä myöhemmissäkin tarkasteluissa.

Arvoisa puhemies! Oppositio nosti tuolloin, syksyllä 2017, esiin myös muun muassa maan eri alueiden väliset erot työllistymismahdollisuuksissa ja samoin ongelmat ikääntyneiden työttömien työhaussa. Nämäkin esitetyt huolet ovat osoittautuneet aiheellisiksi, mutta valitettavasti tuolloiset hallituspuolueet eivät suostuneet näitä jo silloin esitettyjä huolia huomioimaan eivätkä myöskään riippumattomien asiantuntijoiden vastaavankaltaisia näkemyksiä. Onkin nyt erittäin tärkeää ja oikeudenmukaisuuden kannalta välttämätöntä, että aktiivimalli näin kumotaan.

18.50 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Itse olen tosiaan työurallani työskennellyt työllistämispalveluiden puolella vetäen tämmöistä työllisyyden palvelukeskusta pitkäaikaistyöttömien, vajaakuntoisten ihmisten tueksi. Tässä aktiivimallin säätämisen yhteydessä viime kaudella itseäni erityisesti harmitti silloisen hallituksen ikään kuin tämmöinen ideologinen valmistelu, jossa aika laajasti ohitettiin asiantuntijoiden huomiota tästä todellisesta aktivoinnista ja niiden vaikuttavien keinojen etsimisen sijaan lähdettiin tällaiselle keppilinjalle: 4,65 prosentin leikkaus työttömyysturvaan, that's it, se kannustaisi. Mutta nyt on hienoa olla näillä valtiopäivillä toteamassa, että olemme pystyneet lähtemään uudelle uralle ja purkamaan epäoikeudenmukaisen aktiivimallin, joka edellisen hallituksen ja eduskunnan toimesta säädettiin sosiaalidemokraattien vastustuksesta huolimatta.

Haluan kuitenkin myös viedä tätä keskustelua ajallisesti vähän taaksepäin sinne kahden vuoden takaiseen tilanteeseen, jossa aktiivimallin säätämisen ensimmäisessä käsittelyssä täällä eduskunnassa nähtiin merkillinen näytelmä. Silloin ohitettiin hallituksen toimesta eduskunnan normaalit työjärjestykset ja päiväjärjestykseen liittyvät vasteajat ja hyvin nopealla aikataululla tuotiin ensimmäiseen käsittelyyn tämä aktiivimalli. Meillä edustajilla itse kullakin oli varmasti kalenteriin jo laitettu viikonlopun varalle muita menoja, ja kello 16.30 ylimääräiseen istuntoon täällä kokoonnuimme asiaa käsittelemään. Silloin paikalla oli vasemmistoliiton, sosiaalidemokraattien ja vihreiden kansanedustajia ja hallituksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

puolelta saattoi olla yksi edustaja vuorovedolla. Tätä tilannetta on tohtori, kansanedustaja Anna Kontula omassa eduskuntatyötä käsittelevässä kirjassaan hyvin kuvannut. Jos meidän on jotain oppia otettava aktiivimallin säätämisestä, se liittyy eduskunnan hyviin käytänteihin, hallituksen ja opposition hyvään debattiin ja ennen kaikkea asiantuntijoiden käyttämiseen lain valmistelussa. Toivon, että olemme tästä läksymme lukeneet, ja niille, jotka eivät vielä läksyjään ole lukeneet, suosittelen tohtori Kontulan kirjaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kontulan nimi mainittiin.

18.53 Anna Kontula vas: Niin, kiitos. Edustaja Kari nosti erityisesti tämän kohdan kirjastani esille sen takia, että tuon siinä esille edustaja Karin sankarina [Naurua] siinä nimenomaisessa käsittelyssä, mikä toki on todennettavissa myös eduskunnan pöytäkirjoista. Vaatimattomana miehenä hän ei tätä maininnut tässä esittelyssään. Suosittelen lämpimästi kaikille.

Arvoisa puhemies! Vastaan edustaja Kankaanniemen huoleen Kelasta ja sen rahatilanteesta suhteessa tähän aktiivimallin lakkautukseen. Aktiivimallin luonteeseenhan kuuluu, että karenssit ovat kuitenkin määräaikaisia, jotenka kun järjestelmä on pystytetty, niin siihen on laskettu se, että nämä leikkurit myös loppuvat välillä, ja se mekanismi ja se rahoitus on siellä olemassa. Tässä suhteessa siis edustaja Kankaanniemen ei tarvitse olla huolissaan siitä, riittäisivätkö Kelan rahat tähän peruutusvaihteseen, vaan pikemminkin, kunhan tästä on selvitty, rahaa säästyy. Sen sijaan Kelan rahat ylipäättään ovat aika lailla niukin naukin, ja siitä meidän kaikkien kyllä tulee olla huolissamme.

Edustaja Saviolle toteaisin, että Pirkanmaan kuntakokeilusta, jota niin paljon on julki-suudessa suitsutettu, valitettavasti meillä ei ole niitä hyviä kokemuksia noin niin kuin tutkimuksellisesti olemassa johtuen juurikin siitä samasta ongelmasta kuin tämän aktiivimallin kanssa, että edellisen hallituksen uudistuksissa ei otettu tätä vaikutusarviointia mukaan riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta meillä olisi nyt olemassa tutkimuksellista näyttöä siitä, menikö hyvin vai huonosti. Jos henkilöiltä, jotka ovat työvoimahallinnossa, kysyy jälkikäteen, onko mukavampi tehdä töitä hyvällä rahoituksella kuntakokeilussa vai huomattavasti heikommalla rahoituksella, millä sitä tehtiin ennen kuntakokeilua, niin todennäköisesti aika moni sanoo, että kyllä tämä kuntakokeilu toimii vaan paremmin, mutta se ei sinällään vielä kerro siitä, olisiko jollakin muulla rakenteella niillä resursseilla mahdollisesti saatu samat tai paremmat tulokset.

Pirkanmaan kuntakokeilustahan meillä ei ole olemassa varsinaisia työllisyysvaikutusnäyttöjä. Meillä on olemassa vain ihmisten kokemuksia siitä, että se järjestelmä koettiin paremmaksi. Työ- ja tasa-arvovaliokunta onkin useissa lausunnoissaan ja puheenvuoroissaan tällä kaudella kiinnittänyt huomiota tähän tutkimuksellisuuteen ja siihen, että nyt pitää tehdä paremmin. Me emme voi enää kolmatta kertaa toteuttaa kuntakokeiluja niin, että siellä ei oikeasti arvioida myös, mitä vaikutuksia tällä kokeilulla on. Toivottavasti tällä kertaa juostaan paremmin.

18.56 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tartun tässä nyt kahteen puheenvuoroon:

Ensinnäkin edustaja Kankaanniemen puheenvuoro Kelasta: Tämä huoli on sillä tavalla ollut erittäin aiheellinen, koska kun itsekin olen ollut Kelan valtuutettu, niin tämän aktiivimallin myötä, kuten kaikki tiedämme, Kela joutui nimenomaan palkkaamaan lisää uutta henkilökuntaa sen takia, että aktiivimalli edellytti näitten työttömien ihmisten aktiivisuus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

den arviointia ja sitä kautta se oli hyvin räätälöityäkin työtä. Siinä mielessä nyt kun tämä aktiivimalli kumoutuu, sen myötä myös näiden ongelmien, jotka Kelassa olivat, ainakin oman ymmärrykseni mukaan pitäisi poistua. Siinä mielessä sen pitäisi tuoda pikemminkin lisää resursseja Kelalle kuin tähän mennessä.

Sitten toinen puheenvuoro: Täällä on edustaja Kontula pitänyt erittäin hyviä puheenvuoroja, ja oikeastaan haluan nyt itsekkin katsoa tulevaisuuteen, kuten hänkin tuossa omassa puheenvuorossaan. Rinteen hallitus on panostamassa nimenomaan työllisyystoimiin ja erilaisiin palveluihin. [Toimi Kankaanniemi: Se on työnsä tehnyt!] Kuten täällä on tänään todettu, hallitus on budjettiriihessä sopinut 25-kohtaisesta listasta erilaisia toimia, joita vie-dään eteenpäin tässä jatkossa.

Ja kun palataan taas tähän VATTin raporttiin, VATTin raportin mukaan aktiivimallin leikkuri on osunut erityisesti yli 55-vuotiaisiin työttömiin, ja kun me katsomme tulevaisuuteen, me tiedämme, että suurin potentiaali työllisyyden nostolle löytyy juuri tästä ikäluokasta. Siksi on tärkeää, että hallitus valmistelee uusia toimenpiteitä, jotka auttavat tätä ikäryhmää takaisin työmarkkinoille.

Samalla tällä hetkellä on valmistelussa työttömyysturvan ja työttömien palveluiden uudistus, joka tukee työttömyysjaksojen lyhenemistä ja kannustaa työnhakuun. Tämä yksilöllisen työnhaun tuen malli rakennetaan siten, että työttömän oikeudet ja velvollisuudet ovat siinä tasapainossa, päinvastoin kuin tässä aktiivimallissa. Tämän lisäksi uudessa mallissa palvelut ja työnhakuvelvoite perustuvat yksilölliseen työllistymissuunnitelmaan. Hallitus antaa tämän esityksen syksyn 2020 aikana. Tämä uudistus valmistellaan siten, että sen vaikuttavuus voidaan jälkikäteen myös arvioida.

Yksi VATTin raportin tärkeimmistä tuloksista on myös se, että aktiivimalli lisäsi TE-palveluiden käyttöä ja kysyntää. Siksi on tärkeää, että työttömien palvelut turvataan ja niitä vahvistetaan entisestään. On siis huomioitava erilaisten työttömien tuen, ohjauksen ja neuvonnan palvelutarve, ja tähänhan nyt ministeri Harakka erityisesti paneutuu TE-toimistoissa. Sosiaalityön, terveydenhuollon, psykologipalveluiden, työllisyysneuvonnan ja koulutus- ja urasuunnittelun tukemiseen sekä etuuksien hakemiseen liittyvien palvelujen tarpeeseen tullaan vastaamaan ja palveluihin tullaan satsaamaan. Samoin tullaan kartoittamaan palveluiden edellyttämä ammatillinen osaaminen, tarvittavat resurssit ja siihen liittyvä organisointi. Tuki- ja neuvontapalveluita tullaan siirtämään lähemmäs ihmistä, ja tehdään kokonaisvaltaisia ja integroituja tuki- ja neuvontapalveluita erityisesti vaikeasti työllistettävillä henkilöillä, ja esimerkiksi kuntakokeilut ovat nyt nimenomaan tätä asiaa varten.

Siihen, millaisia työllisyyttä tukevia palveluita eri kohderyhmät tarvitsevat, annetaan myös VATTin aktiivimalliraportissa meille hyviä eväitä. Aktivointitoimenpiteissä tulisi siis lähteä liikkeelle asiakkaiden edellytyksistä, tarpeista ja kiinnostuksen kohteista eikä ulkopuolelta asetetuista velvoitteista. TE-keskusten ammattilaiset pitivät tärkeänä asiakkaan henkilökohtaisia palveluita, ohjausta, tukea, motivaatiota ja kanssakulkemista, kuten he viittaavat. He nimenomaan korostivat asiakkaan parempaa kuulluksi tuleamista, kasvokkain kohtaamista, yksilöllistä tukea sekä räätälöityjen palveluiden, työllistymispolkujen luomista. Tähän liittyvät kiinteästi myös palveluiden monipuolistaminen, yhteistyön lisääminen muiden toimijoiden, kuten kuntien, järjestöjen ja eri yritysten kanssa sekä asiantuntijoiden ja asiakaspalvelijoiden ammattitaidon kehittäminen.

Kolmas kehittämistä koskeva teema korosti nimenomaan positiivisen ja palkitsevan kannustamisen merkitystä aktiivimallin negatiivisen ja rankaisevan kannustamisen sijaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

Myönteisinä palkitsemiskeinoina ehdotettiin aktivoinnista ansaittua korotettua etuutta — eliikkä niin sanottu käänteinen aktiivimalli — työllistyjän bonusta, aktiivirahaa tai vähintäänkin kulukorvausta, ylläpitokorvausta, matkakorvausta ja muita vastaavia. Keinoja, joiden avulla TE-toimistot voisivat paremmin keskittyä työllistämiseen ja ratkaista työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia, olivat myös muun muassa työn tarjonnan tehostaminen, työvoiman ja osaamisen kohottamiseen tähtäävät toimet, esimerkiksi rahojen kohdentaminen työvoimakoulutukseen, lisä- ja täydennyskoulutukseen ja rekrytointikoulutukseen, ja palkkatuki on myös vahvasti mukana. Tärkeää olisi myös työttömyys- ja sosiaaliturvan kokonaisuudistaminen, jota täällä nyt tehdäänkin, ja työnhakijoiden omatoimisuuteen voitaisiin kannustaa karensisjärjestelmään tehtävillä muutoksilla, jotka poistaisivat luukulta toiselle pompottamisen ja lisäisivät työnhakijoiden rohkeutta kokeilla ja neuvotella työstä ilman karenssin uhkaa eroamisesta ja kieltäytymisestä.

Eliikkä tämä kuvaa sitä, miten paljon meillä on tulossa tämän hallituskauden aikana esityksiä, ja siltä osin, kun tämä aktiivimalli nyt kumotaan, tämä on meille myös selkeä suunnanmuutos positiivisempaan ja kannustavampaan työllisyyspolitiikkaan.

19.02 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kankaanniemi tuossa puheenvuorosaan kritisoi hallituksen työllisyystoimien valmisteluprosessia, missä kolmikantaiset työryhmät on asetettu valmistelemaan osaa työllisyystoimista. Se, että hallitus on vastuuttanut työmarkkinaosapuolet mukaan valmisteluun, sitouttaa mielestäni kaikista parhaiten myös nämä osapuolet työllisyystoimien toteuttamiseen, ja pidän itse erityisen hyvänä tapana toimia juuri näin. Työmarkkinaosapuolet jos ketkä ovat asiantuntijoita, mitä tulee tähän kyseiseen aiheeseen. Suomea on rakennettu vuosikausia kolmikantaisten valmistelujen voimin ja on saatu paljon tärkeitä uudistuksia aikaiseksi, mutta valitettavasti edellinen hallitus halusi, että tästä hyväksi todetusta valmistelutavasta luovutaan. Tämä hallitus onneksi ymmärtää työmarkkinaosapuolten mukaan ottamisen tärkeyden.

On myös ymmärrettävä, että vaikka osaa työllisyystoimista nyt valmistellaankin kolmikantaisesti ja annetaan työmarkkinaosapuolille mahdollisuus vaikuttaa, niin hallitus on kuitenkin lopulta se, joka tekee lopulliset päätökset näistä työllisyystoimista.

19.04 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Täällä oltiin vähän huolestuneita siitä, että kai tehdään vielä aktivointisuunnitelmia kansalaisille jatkossakin. Kyllä niitä on taidettu tehdä jo yli 20 vuotta. Muistan itsekkin, kun en lukion jälkeen päässyt suoraan haluamaani kouluun, niin sen seurauksena päädyin tämmöiseen aktivointiohjelmaan, missä ohjattiin muun muassa ammatinvalintapsykologille, joka tutkimuksissa totesi allekirjoittaneen soveltuvan merikapteeniksi. Opinnot ovat vielä vähän vaiheessa, joten en ole todennäköisesti täyttänyt tätä aktivointivelvoitetta ja raipparangaistus on varmaan vielä tulollansa — mutta leikki sikseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä haluan tässä vaiheessa kiittää hyvin rakentavasta ja asiallisesta keskustelusta. Ajattelen näin yhteenvetona, että enemmän osallisuutta ja vähemmän osattomuutta, enemmän itsetunnon ja osaamisen kohottamista kuin ihmisten painamista ja latistamista. Edustajakollega Kinnunen, joka on nyt lähtenyt täältä salista, totesi aika hyvin, että se, mitä me tarvitsemme, on työpaikkoja ympäri Suomen, jotta ihmisillä olisi aito mahdollisuus työllistyä. Siinäpä meille savottaa kaikille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

19.05 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Minusta on hyvä, että tämä aktiivimallin leikkuri joutaa viimein romukoppaan. Kohtuuttoman tästä mallista teki se, että palvelujen määrä vaihtelee suuresti paikkakunnittain ja eri puolilla Suomea on hyvin erilaiset mahdollisuudet saada lyhytkestoista työtä ja jos nämä aktiivisuuskriteerit eivät täyttyneet, työttömyysturvaa leikattiin 5 prosentilla.

Tämä aktiivimalli ei tosiasiassa aktivoinut, vaan se rankaisi työn puutteesta. Otan yhden esimerkin omasta maakunnasta kunnasta nimeltä Posio: Siellä 80 prosentilta työttömiä työttömyysturvaa leikattiin, koska he eivät kerta kaikkiaan pystyneet täyttämään aktiivimallin kriteerejä, vaikka olisivat päällään siellä seisoneet. Siellä on yksi merkittävä työnantaja, Pentik, mutta ei kaikista ihan savenvalajiksikaan ole tässä yhteiskunnassa, ja siinä heijastui myös se hyvin yksipuolinen elinkeinorakenne, ettei paljon muuta työtä ole tarjota.

Tämä on kyllä semmoinen seikka, että olen todella kiitollinen, että tämä malli nyt viimein joutuu romukoppaan.

19.06 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Kiitos niistä huomioista, joita puheenvuoroni herätti. Kelan osalta totean ensin, että siellä nimenomaan ongelma on toimintamenojen tiukkuus, ja kun tällaiset uudistukset tehdään, kun noin 5 prosentin leikkauksesta luovutaan, niin se vaatii tietokoneohjelmien uusimista ja monien etuuksien läpikäyntiä, ja siinä tulee ongelmia, kun se varsin nopeasti pitää tehdä — sitä tarkoitin. Säästääkö sitten tämä leikkurin poistaminen näitä etuusvaroja vai ei? Tuntuu hiukan siltä, että jos etuudet paranevat, niin taitavat Kelan menot kasvaa, mutta voi olla, että tähän sisältyy sellaista korkeampaa matematiikkaa, jota olen opiskellut joskus 60-luvulla, ja voi olla, että tiedot ovat vanhentuneet sen myötä, kun pääkin on harmaantunut. Eli huoli Kelasta on mielestäni paikallaan tältä osin, että näissä pitäisi aina ottaa huomioon sen toteuttavan, lainsäädännön täytäntöönpanevan, tahon tarpeet.

Sitten, arvoisa puhemies, täällä edustaja Kontula käsitteli näitä kuntakokeiluja ja Pirkanmaan kuntakokeilua, josta varsin myönteistä palautetta on tullut, mutta minuakin on hie-man haitannut se, että en ole havainnut, että siitä olisi tehty kunnon selvityksiä, arviointeja sen todellisista vaikutuksista. Aina kun tehdään tällaisia kokeiluja, pitäisi kokeilu hyvin suunnitella, sitten huolella toteuttaa ja sen jälkeen vielä tehdä asiallinen, perusteellinen selvitys sen tuloksista, ja sitten se voidaan ottaa käyttöön joko sellaisenaan tai muutettuna tai hylätä. Tätä meillä ei mielestäni kovin usein ole ollut, kun on näitä projekteja ja kokeiluja harrastettu tässä menneinä vuosina aika paljonkin, ja näiden kuntakokeilujenkin osalta, työllisyyden kuntakokeilujen osalta, näin pitäisi menetellä.

Kuulin, että siellä Harakan työryhmissä, kahdeksassa työryhmässä, aika paljon vain keskustellaan näistä kuntakokeiluista ja kaikki muu, edustaja Berg, on jäänyt aika lailla heikolle. Kertokaa sellaiset terveiset ministeri Harakalle, että panee vauhtia sinne. Totta kai on erinomaista, jos kolmikannalla hoidetaan asiat, ja sillä on tehty paljon hyvää täällä Suomessa menneinä vuosina ja varmaan tänäkin päivänä voidaan tehdä, mutta se on kyllä äärettömän hidasta. Jos te aiotte saada 75 prosentin työllisyysasteen vuoteen 23 mennessä, niin varmuus tulee siitä, että ette sitä saavuta, kun odotatte kolmikannasta yksimielisiä tuloksia. Niitä ei sieltä saa. Tärkeintä on, että kaikkia osapuolia kuullaan, mutta ei kaikkia osapuolia tarvitse ottaa valmisteluun mukaan, ja eduskunta on se, joka edustaa kansaa.

19.10 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! On sekä tälle hallitukselle että tälle eduskunnalle kunniaksi, että me saamme tämän aktiivimallin nyt kumottua. Tämähän oli hyvin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

nurinkurinen ajattelutapa: sen sijaan, että luotaisiin työpaikkoja tai luotaisiin edellytyksiä työllistyä, tässä ruvettiin rankaisemaan työttömiä ihmisiä, ja kaiken lisäksi — niin kuin toteavat kaikki analyysit, mitä tästä mallista on tehty — rangaistaan kaikkein haavoittuvimpia työttömiä ihmisiä, jotka ovat pisimpään olleet työttöminä, iäkkäitä työttömiä, reuna-alueilla asuvia ihmisiä — täällä viitattiin Posion tilanteeseen. Oli järjetön ajatus tätä kautta rankaisemalla yrittää työllisyysongelmaa ratkaista, ja kuten sanoin, on kunniaksi meille kaikille, että tästä päästään eroon.

19.11 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Vielä vähän selvennän edustaja Kankaanniemelle, mitä tarkoitin, kun en kanna huolta Kelan toimintamenoista nimenomaan suhteessa tähän aktiivimalliin — muuten toki, mutta en suhteessa aktiivimallin lopettamiseen: Aktiivimalli ei aja alas mitään kauhean isoa kovin yhtäkkiä. Niiden isojen muutosten myötä, mitä siellä leikkurin piiristä vapautuvien ihmisten kohdalla tapahtuu, joo, siellä on ihmisiä, jotka eivät enää sen jälkeen saa toimeentulotukea, ja heidän kohdallaan tapahtuu tukimuutos, mutta toimeentulotuki, erityisesti silloin kun on kysymys ihmisistä, jotka ovat joutuneet siihen leikkurin vuoksi, todennäköisesti on myönnetty joko yhdeksi kuukaudeksi tai maksimissaan kolmeksi kuukaudeksi, joten joka tapauksessa siellä on varauduttu siihen, että niitä tarkistellaan ja että niistä tulee lippua ja lappua, ja jos nyt niitä ei enää niin paljon tule, niin se pikemminkin säästää työtä kuin aiheuttaa sitä lisää. Mitä tulee asumistukeen, jota todennäköisesti myös monet leikkurin piirissä olevat saavat, niin siinä on tarkistusjaksot ja muutos on niin pieni, että se ei ylitä sitä velvoitetta, että sitä tarkistusjaksoa pitäisi tarkastella. Eli tämä ei ole se huoli. Kelan rahoitus noin yleisesti kyllä on huolestuttava.

19.12 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Täydennän vielä edustaja Kontulan puheenvuoroa siltä osin, että aktiivimallin käyttöönotto nimenomaan Kelassa edellytti lisähenkilöstön tarvetta useilla kymmenillä henkilötyövuosilla, ja käytännössä kun nämä henkilöt joutuivat arvioimaan jokaisen työmarkkinatuen piirissä tai peruspäivärahan piirissä olevan henkilön aktiivimallileikkuritarpeen — jos sanotaan näin — ja siinä jouduttiin yhdistämään eri etuuksia, se oli erittäin työläskin malli. Sen jälkeen kun tämä leikkaus tehtiin, nämä samat ihmiset hakivat sitten vielä toimeentulotukea Kelalta, elikkä sitä kautta myös toimeentulotukeen jouduttiin palkkaamaan lisää henkilöstöresursseja, [Toimi Kankaanniemi: Juuri näin! — Mika Kari: Näin kävi!] ja sitä kautta se leikkaus, joka toteutettiin aktiivimallin kautta, vain siirtyi sitten sinne toimeentulotuen piiriin, ja käytännössä Kelalle jouduttiin palkkaamaan molemmille puolille henkilöstöä. [Toimi Kankaanniemi: Kahdeksi vuodeksi!] Sitä kautta henkilöstötarve tulee varmasti vähenemään.

Aivan kuten valiokunnan mietinnössäkkin todetaan, aktiivimallin perusteella alennettua työmarkkinatukea saavista henkilöistä toimeentulotukea sai 42 prosenttia ja alennettua peruspäivärahaa saaneista toimeentulotukea sai 31 prosenttia, ja se kertoo siitä, kuinka paljon näiden meidän asiakkaiden toimeentulo aleni aktiivimallin takia ja nämä ihmiset siirtyivät sitten toimeentulotuen piiriin. Siltä osin uskon, että kun tätä prosessia kevään myöten oikaistaan, tämä tilanne myös Kelan osalta helpottuu.

19.14 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Viime vaalikaudella työllisyyttä yritettiin parantaa porkkanoiden sijaan keppilinjalla, ja olen tyytyväinen, että tältäkin osin suunta on muuttunut. Eniten kritiikkiä sai juuri tämä aktiivimalli, joka kohteli työt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

tömiä epäoikeudenmukaisesti. Hallitusohjelmaan kirjattiin, että Rinteen hallituksen toimesta aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet poistetaan, kun työllisyysvaikutuksiltaan vastaavista toimenpiteistä on päätetty. Silloin kun tätä lakia puuhattiin, arvioitiin, että tämä toisi 5 000—12 000 työpaikkaa lisää. Kuitenkin nyt vastikään julkaistu VATTin tutkimus osoitti, ettei voida osoittaa aktiivimallin synnyttäneen uusia työpaikkoja, ja sen vuoksi johdopäätös on, että ei myöskään korvaavia toimenpiteitä tarvita.

Viime kaudella myös kuntakokeilut työllisyyspalveluista päätettiin lopettaa, ja olen tyytyväinen myös siitä, että tässä ruoria reivataan nyt toiseen suuntaan ja kuntien roolia työllisyyspalveluissa päinvastoin vahvistetaan. Lisäksi otetaan käyttöön työllistämisseteli, osatyökykyisten työllistymisen kynnystä madallotetaan ja samapalkkaisuusohjelmaa jatketaan. Nämä ovat semmoisia tärkeitä toimenpiteitä ja punainen lanka tälle hallituskaudelle.

19.15 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Kommentoin nyt ainakin vielä kerran edustaja Kankaanniemelle. Olen ihan samaa mieltä, että loputtomiin ei näitten työryhmien työtä voi jatkaa, ja näin ei ole tarkoituskaan, vaan tarkoitus on, että tammikuussa työryhmien raportti esitellään ja hallitus sitten ottaa kopin siitä ja lähtee viemään eteenpäin. Puheenvuorossani yritin tuoda esille myös sen, että vaikka meillä on työryhmät, jotka valmistelevat näitä asioita, niin lopullisen päätöksen näistä asioista tekee hallitus ja sitä kautta sitten eduskunta, olen siitä aivan samaa mieltä, ja näin sen pitää olla ollakin. Mutta näen arvon siinä, että kolmikantaisesti valmistellaan. Yleensä aina, kun päästään asioita kolmikantaisesti valmistelevaan, niihin sitoudutaan paremmin ja sen jälkeen niitten uudistusten eteenpäinvieminen on paljon helpompaa ja parempaa.

Sitten minä mietin tätä, että edustaja Kankaanniemi oli yhdessä puheenvuorossaan nyt huolissaan siitä, että tämä työryhmien työ vie liian kauan ja nyt on kiire näillä toimilla, mutta sitten taas toisessa puheenvuorossa te toitte esille sitä, että nyt pitäisi perustaa jonkinlainen parlamentaarinen komitea tai vastaava, ja toitte siinä esille, että nämä ovat niin tärkeitä asioita, että ei pitäisi hätiköidä nyt asian eteenpäinviemisessä. Että tämä on vähän niin kuin ristiriitaista kaikin puolin: parlamentaarinen komitea voisi valmistella vaikka kuinka pitkään, koska asia on tärkeä ja sen asian kanssa ei pitäisi hätiköidä, mutta sitten tämä työryhmytyöskentely teidän mielestänne on jo nyt kestänyt liian kauan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja keskustelu jatkuu edustaja Kankaanniemen puheenvuorolla.

19.17 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Vielä on syytä kommentoida paria käytettyä puheenvuoroa, kun ne minulle kovasti esitettiin.

Ensinnä tästä Kelasta vielä: Olen aivan samaa mieltä, että varmasti jo muutaman kuukauden päästä tästä muutoksesta seuraa se, että hallinnossa voidaan saada säästöjä myös toimintamenoissa niin kuin toivon mukaan etuusmenoissakin. Aina se näin käy. Mutta kaksi vuotta sitten Kelassa — olen siellä ollut tilintarkastajana tämän neljä vuotta ja tiedän sen hyvin — kun tämä aktiivimalli tuli, siinä oli jonkin aikaa samantapainen tilanne kuin oli perustoimeentuloturvan siirron aikaan, jolloin olimme kaikki kovan pommituksen kohteena, kun oli pitkään ongelmia liian nopean toteuttamisaikataulun takia. Esimerkiksi Kuntaliitto esitti silloin perustoimeentulotukeen siirtymiseen vuoden pitempää siirtymäaikaa kuin mitä hallitus — ja se oli edellinen hallitus tietysti — esitti ja eduskunta hyväksyi. Eli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2019 vp

näissä kannattaisi tätä miettiä. Myönnän, että me olemme nyt tässä vaiheessa, että tämä uudistus tai kumoaminen menee eteenpäin, ja se on hyvä näin. Kela siitä varmaan selviää, mutta Kelan johtajille lupasin, että otan tämän asian esille jatkoa ajatellen, ettei tehtäisi sitä, mikä sitten aiheuttaa tällaisia kustannuksia. Kahden vuoden aktiivimallin elinaika aiheutti alussa ja aiheuttaa lopussa merkittävästi työtä. Niin kuin edustaja Anneli Kiljunen totesi, jouduttiin palkkaamaan jopa kymmeniä tai ainakin iso määrä ylimääräistä henkilökuntaa. No, se siitä.

Arvoisa puhemies! Sitten edustaja Berg puuttui tähän, kun esitin parlamentaarista työllisyyskomiteaa tai vastaavaa. Siinä on erittäin suuri ero siihen nähden, mikä nyt on mallina. Nyt on annettu sinne etujärjestöille valta. Kun EK esittää jotakin, niin SAK vastustaa, ja kun SAK esittää jotakin, EK vastustaa. Jauhetaan ja jauhetaan, ja sitten lopulta tulee esitys, että pannaan veronmaksajat ja valtio maksamaan eikä puututa niihin ytimiin, kun aina on jonkun intressi kohteena. Näitten keskipitkien ja pitkävaikutteisten työllisyystoimenpiteiden osalta päästäisiin varmaan parempaan tulokseen, kun eduskunta, eduskuntaryhmät ja kaikki puolueet olisi kytketty siihen, ne, joilla on se vastuu tästä maasta, työttömistä ja työvoimasta ja työvoiman saannista yrityksille ja niin edelleen. [Puhemies koputtaa] Tämä malli ei ole sellainen kuin te, arvoisa edustaja Berg, sanoitte, vaan tämä on malli, [Puhemies koputtaa] jolla saadaan nyt nopeat toimenpiteet hallituksen toimesta ja vaikeammat sitten vähän hitaammin vietyä läpi demokraattisesti.

19.21 Mari Holopainen vihr: Puhemies! On hienoa, että varsin monimutkainen ja epäreilu aktiivimalli puretaan ja ryhdytään niihin aitoihin työllisyystoimiin. Varmasti yksi keino ei riitä, ja onkin hyvä, että nyt tutkitaan niitä kaikkia. Lisäksi on äärimmäisen tärkeää, että investoidaan koulutukseen sekä muuntokoulutukseen ja sitä kautta myöskin tarjotaan ihmisille työllistymismahdollisuuksia. Samalla on toki haaste, että erityisesti tietyillä paikkakunnilla elinkeinorakenne on varsin yksipuolinen. Silloin toki ollaan suuren riskin alla, jos jotain muutoksia sattuu. Myös Suomen vienti on liian keskittynyt muutamille toimialoille, joista me aika paljon täällä eduskunnassakin puhumme. Sen takia olisi tärkeää tunnistaa osaamisen ja myöskin palvelualojen merkitys moninaisuudessaan, liiketoimintapalvelut ja osaamiseen perustuvat palvelut, ja yhä edelleen monipuolistaa meidän elinkeinorakennetta ja vientiä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.